HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

24 februarie 2022 *

„Trimitere preliminară – Egalitate de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale – Directiva 79/7/CEE – Articolul 4 alineatul (1) – Interzicerea oricărei discriminări pe criterii de sex – Lucrători casnici – Protecție împotriva șomajului – Excludere – Dezavantaj special pentru lucrătorii de sex feminin – Obiective legitime de politică socială – Proporționalitate”

În cauza C-389/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Tribunalul de Contencios Administrativ nr. 2 din Vigo, Spania), prin decizia din 29 iulie 2020, primită de Curte la 14 august 2020, în procedura

CJ

împotriva

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președinta Camerei a doua, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a treia, domnii J. Passer și F. Biltgen, doamna L. S. Rossi (raportoare) și domnul N. Wahl, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna L. Carrasco Marco, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 iunie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru CJ, de J. de Cominges Cáceres, abogado;

– pentru Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS), de M. S. Amaya Pilares și E. Ablanedo Reyes, letrados;

* Limba de procedură: spaniola.

– pentru guvernul spaniol, de M. J. Ruiz Sánchez și S. Jiménez García, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de I. Galindo Martín și A. Szmytkowska, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 septembrie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) din Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale (JO 1979, L 6, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 192), precum și a articolului 5 litera (b) și a articolului 9 alineatul (1) literele (e) și (k) din Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (JO 2006, L 204, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 262).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între CJ, pe de o parte, și Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) [Trezoreria Generală pentru Securitate Socială (TGSS), Spania], pe de altă parte, în legătură cu cererea lui CJ de a contribui la asigurarea împotriva riscurilor de șomaj.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 79/7

3 Potrivit celui de al doilea considerent al Directivei 79/7:

„întrucât este necesară punerea în aplicare a principiului egalității de tratament în domeniul securității sociale în primul rând în cadrul regimurilor juridice care asigură protecția împotriva riscurilor de boală, invaliditate, limită de vârstă, accident de muncă, boală profesională și șomaj, precum și în sistemul de asistență socială, în măsura în care acestea sunt destinate să completeze sau să suplinească regimurile menționate anterior;”.

4 Articolul 3 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă se aplică:

(a) regimurilor juridice care asigură protecția împotriva următoarelor riscuri:

– boală;

– invaliditate;

– limită de vârstă;

– accident de muncă și boală profesională;

– șomaj;

[…]”

5 Articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Principiul egalității de tratament presupune inexistența oricărei discriminări pe criterii de sex, în raport, direct sau indirect, în special cu starea civilă sau familială, îndeosebi în ceea ce privește:

– domeniul de aplicare al regimurilor și condițiile de acces la acestea;

[…]”

Directiva 2006/54

6 Articolul 1 din Directiva 2006/54, intitulat „Obiect”, este redactat astfel:

„Prezenta directivă își propune să garanteze punerea în aplicare a principiului șanselor egale și al egalității de tratament între femei și bărbați în materie de încadrare în muncă și de muncă.

În acest scop, aceasta conține dispoziții destinate punerii în aplicare a principiului egalității de tratament în ceea ce privește:

[…]

(c) sistemele profesionale de securitate socială.

[…]”

7 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede la alineatul (1):

„În sensul prezentei directive se înțelege prin:

[…]

(b) «discriminare indirectă»: situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar dezavantaja în special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex, în afară de cazul în care această dispoziție, acest criteriu sau această practică este justificată în mod obiectiv de un scop legitim, iar mijloacele pentru a atinge acest scop sunt corespunzătoare și necesare;

[…]

(f) «sisteme profesionale de securitate socială»: sistemele care nu sunt reglementate de Directiva [79/7], care au ca obiect furnizarea către lucrători, salariați sau lucrătorii care desfășoară activități independente, grupați în cadrul unei întreprinderi sau al unui grup de întreprinderi, al unei ramuri economice sau sector profesional sau interprofesional, [a unor] prestații destinate să completeze prestațiile sistemelor de securitate socială prevăzute de lege sau să se substituie acestora, indiferent dacă afilierea la aceste sisteme este obligatorie sau facultativă."

8 Articolul 5 din directiva menționată, intitulat „Interdicția oricărei discriminări", prevede:

„Fără a aduce atingere articolului 4, orice discriminare directă sau indirectă pe criterii de sex se interzice în sistemele profesionale de securitate socială, în special în ceea ce privește:

(a) domeniul de aplicare al acestor sisteme și condițiile de acces la aceste sisteme;

(b) obligația de a contribui și calcularea contribuțiilor;

[…]"

9 Articolul 9 din aceeași directivă, intitulat „Exemple de discriminare", prevede la alineatul (1):

„Se clasifică printre dispozițiile contrare principiului egalității de tratament cele care au la bază criteriul sexului, fie direct, fie indirect, pentru:

[…]

(e) a stabili condiții diferite de acordare a prestațiilor sau a le rezerva pentru lucrătorii de un anumit sex;

[…]

(k) a prevedea norme diferite sau norme aplicabile numai lucrătorilor de un sex determinat, cu excepția cazurilor prevăzute la literele (h) și (j), în ceea ce privește garanția sau menținerea dreptului la prestații amânate atunci când lucrătorul iese din sistem."

Dreptul spaniol

LGSS

10 Articolul 251 din Ley General de la Seguridad Social (Legea generală privind securitatea socială), în versiunea sa consolidată aprobată prin Real Decreto Legislativo 8/2015 (Decretul regal legislativ 8/2015) din 30 octombrie 2015 (BOE nr. 261 din 31 octombrie 2015, p. 103291, rectificare în BOE nr. 36 din 11 februarie 2016, p. 10898) (denumită în continuare „LGSS"), intitulat „Protecția", are următorul cuprins:

„Lucrătorii incluși în sistemul special pentru lucrătorii casnici au dreptul la prestații de securitate socială potrivit termenilor și condițiilor prevăzute de prezentul sistem general de securitate socială, cu următoarele particularități:

[…]

d) Protecția conferită de sistemul special pentru lucrătorii casnici nu include protecția privind șomajul.”

11 Articolul 264 din LGSS, intitulat „Persoanele protejate”, prevede la alineatul 1:

„Sunt acoperiți de protecția privind șomajul, cu condiția să se prevadă că plătesc contribuții cu acest titlu:

a) lucrătorii salariați care intră sub incidența sistemului general de securitate socială;

[…]”

Decretul regal nr. 625/1985

12 Articolul 19 din Real Decreto 625/1985, por el que se desarrolla la Ley 31/1984, de 2 de agosto, de protección por desempleo (Decretul regal nr. 625/1985 de punere în aplicare a Legii 31/1984 din 2 august 1984 privind protecția împotriva șomajului) din 2 aprilie 1985 (BOE nr. 109 din 7 mai 1985, p. 12699, rectificare în BOE nr. 134 din 5 iunie 1985, p. 16992), intitulat „Contribuții”, prevede la alineatul 1:

„Sunt obligați să contribuie cu titlu de risc de șomaj toate întreprinderile și lucrătorii care sunt incluși în sistemul general și în sistemele speciale de securitate socială care oferă protecție împotriva acestui risc. […]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

13 CJ, lucrătoare casnică, muncește pentru un angajator persoană fizică. Din luna ianuarie 2011, ea este înregistrată în sistemul special de securitate socială pentru lucrătorii casnici (denumit în continuare „sistemul special pentru lucrătorii casnici”).

14 La 8 noiembrie 2019, CJ a adresat TGSS o cerere de contribuție la asigurarea împotriva riscurilor de șomaj pentru a dobândi dreptul la indemnizația de șomaj. Această cerere a fost însoțită de consimțământul scris al angajatorului său privind plata contribuției solicitate.

15 Prin decizia din 13 noiembrie 2019, TGSS a respins cererea menționată pentru motivul că, întrucât CJ era înregistrată în sistemul special pentru lucrătorii casnici, posibilitatea de a contribui la acest sistem pentru a obține o protecție împotriva riscului de șomaj era exclusă în mod expres prin articolul 251 litera d) din LGSS. Această decizie a fost confirmată de TGSS prin decizia sa din 19 decembrie 2019, adoptată în urma unui recurs ierarhic introdus de CJ.

16 La 2 martie 2020, CJ a introdus o acțiune împotriva celei de a doua decizii a TGSS la Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Tribunalul de Contencios Administrativ nr. 2 din Vigo, Spania). În susținerea acțiunii, CJ susține în esență că articolul 251 litera d) din LGSS cuprinde o discriminare indirectă pe criterii de sex în domeniul securității sociale în privința lucrătorilor casnici de sex feminin, care constituie cvasitotalitatea acestui grup de lucrători.

17 În această privință, CJ arată că, deși lucrătorii casnici sunt protejați în cazul unei situații de incapacitate temporară, atunci când aceasta se prelungește, ei sfârșesc prin a-și pierde locul de muncă, fie în urma unui acord, fie din cauza rezilierii contractului de către angajator, fără a fi

protejați împotriva șomajului, spre deosebire de ceilalți lucrători salariați. Întrucât situația lucrătorilor casnici care și-au pierdut locul de muncă nu este asimilată cu cea a lucrătorilor afiliați la securitatea socială, excluderea protecției împotriva șomajului ar implica și imposibilitatea acestor angajați de a avea acces la orice altă prestație sau indemnizație subordonată condiției stingerii dreptului la prestațiile de șomaj. Astfel, articolul 251 litera d) din LGSS i-ar plasa pe angajații menționați într-o situație de dificultate socială, care s-ar traduce nu numai, în mod direct, prin imposibilitatea de a avea acces la prestațiile de șomaj, ci și, în mod indirect, prin imposibilitatea de a avea acces la celelalte ajutoare sociale.

18 Instanța de trimitere își exprimă îndoiala cu privire la compatibilitatea acestei dispoziții naționale cu dreptul Uniunii. Ea susține că nu se contestă între părțile din litigiul principal că grupul de lucrători afiliați la sistemul special pentru lucrătorii casnici ar fi constituit aproape exclusiv din persoane de sex feminin. Prin urmare, această instanță consideră că, prin faptul că le refuză lucrătorilor de sex feminin aparținând acestui grup posibilitatea de a avea acces la prestațiile de șomaj, împiedicându-i să contribuie pentru asigurarea acestui risc, dispoziția națională menționată constituie o discriminare indirectă pe criterii de sex la accesul la prestațiile de securitate socială. În lipsa oricărei motivații explicite în această privință, discriminarea menționată nu ar fi justificată și, așadar, ar putea fi interzisă de Directivele 79/7 și 2006/54.

19 În aceste condiții, Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Tribunalul de Contencios Administrativ nr. 2 din Vigo) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 4 alineatul (1) din [Directiva 79/7], referitor la egalitatea de tratament care exclude orice discriminare pe criterii de sex, fie directă, fie indirectă, în ceea ce privește obligația de a plăti contribuții sociale, și articolul 5 litera (b) din [Directiva 2006/54], care prevede aceeași interzicere a discriminării directe sau indirecte pe criterii de sex, în ceea ce privește domeniul de aplicare al regimurilor sociale și condițiile de acces la acestea, precum și obligația de a contribui și calculul contribuțiilor, trebuie interpretate în sensul că se opun unei norme naționale precum articolul 251 litera d) din LGSS, potrivit căruia [«][p]rotecția conferită de sistemul special pentru lucrătorii casnici nu include protecția privind șomajul»?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea anterioară, dispoziția menționată trebuie considerată un exemplu de discriminare interzisă, în sensul articolului 9 alineatul (1) literele (e) și/sau (k) din Directiva [2006/54], în măsura în care destinatarele normei în cauză, și anume articolul 251 litera d) din LGSS, sunt aproape în exclusivitate femei?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

20 TGSS și guvernul spaniol invocă inadmisibilitatea atât a cererii de decizie preliminară, cât și a întrebărilor preliminare adresate de instanța de trimitere.

21 În ceea ce privește, în primul rând, admisibilitatea cererii de decizie preliminară, ele susțin în esență că litigiul principal nu privește în realitate un pretins drept de a contribui, ci recunoașterea dreptului la prestații de șomaj. În consecință, pe de o parte, acest litigiu ar fi artificial, în sensul că CJ ar fi sesizat instanța de trimitere pe baza unor motive false. Pe de altă parte, întrucât această recunoaștere ar fi de competența instanțelor care judecă în materie de

asigurări sociale, instanța de trimitere, în calitate de instanță de contencios administrativ, nu ar fi competentă să soluționeze un asemenea litigiu, așa încât nu ar exista nicio legătură între interpretarea dreptului Uniunii solicitată și soluționarea acestui litigiu.

22 În plus, TGSS susține că, în ipoteza în care litigiul menționat ar privi efectiv recunoașterea unui drept de contribuție, interpretarea Directivei 79/7 nu ar fi necesară pentru judecarea sa, chestiunea întinderii acțiunii protectoare a sistemului special pentru lucrătorii casnici fiind disociată de cea a finanțării acestui sistem.

23 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul cooperării dintre aceasta din urmă și instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393, punctul 115, precum și jurisprudența citată).

24 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393, punctul 116, precum și jurisprudența citată).

25 În special, astfel cum reiese din însuși modul de redactare a articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată. Așadar, procedura preliminară presupune, printre altele, ca un litigiu să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să adopte în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea pronunțată cu titlu preliminar (Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393, punctul 117, precum și jurisprudența citată).

26 În speță, după cum s-a arătat la punctele 15 și 18 din prezenta hotărâre, mai întâi, litigiul principal privește respingerea de către TGSS a unei cereri de contribuție în cadrul protecției împotriva riscului de șomaj, în scopul dobândirii dreptului la prestațiile de șomaj corespunzătoare. Apoi, această respingere se întemeiază pe excluderea acestor prestații din sistemul special pentru lucrătorii casnici, în sensul articolului 251 litera d) din LGSS. În sfârșit, această excludere, din moment ce s-ar aplica unui grup de lucrători compus aproape exclusiv din femei, ar fi susceptibilă, potrivit instanței de trimitere, să constituie o discriminare indirectă pe criterii de sex, interzisă de Directivele 79/7 și 2006/54.

27 În aceste condiții, pe de o parte, întrebările adresate de instanța de trimitere nu sunt de natură ipotetică și, pe de altă parte, interpretarea solicitată a dreptului Uniunii are legătură cu obiectul litigiului principal, întrucât privește în realitate recunoașterea dreptului la prestațiile de șomaj, și

apare ca fiind necesară, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 25 din prezenta hotărâre, pentru a permite instanței de trimitere să își pronunțe hotărârea, dându-i posibilitatea de a aprecia compatibilitatea dispoziției naționale în discuție în litigiul principal cu dreptul Uniunii. Rezultă că cererea de decizie preliminară este admisibilă.

28 Această concluzie nu este repusă în discuție de argumentul guvernului spaniol întemeiat pe o pretinsă necompetență a instanței de trimitere de a soluționa litigiul principal astfel definit, întrucât acesta ar fi de competența instanțelor care judecă în materie de asigurări sociale. Astfel, este suficient să se amintească în această privință că, potrivit unei jurisprudențe constante, nu revine Curții nici sarcina să repună în discuție aprecierea instanței de trimitere cu privire la admisibilitatea acțiunii principale, care este, în cadrul procedurii trimiterii preliminare, de competența instanței naționale, nici sarcina de a verifica dacă decizia de trimitere a fost luată în conformitate cu normele naționale de organizare judecătorească și de procedură judiciară. Curtea trebuie să rămână fidelă deciziei de trimitere provenite de la o instanță a unui stat membru, atât timp cât nu a fost revocată în cadrul căilor de atac prevăzute eventual de dreptul național [Hotărârea din 16 iulie 2020, Governo della Repubblica italiana (Statutul judecătorilor de pace italieni), C-658/18, EU:C:2020:572, punctul 61și jurisprudența citată].

29 În ceea ce privește, în al doilea rând, admisibilitatea întrebărilor preliminare, guvernul spaniol, căruia i se alătură Comisia Europeană cu privire la acest aspect, susține, pe de o parte, că Directiva 2006/54 nu este aplicabilă regimului legal de securitate socială spaniol reglementat de LGSS. În măsura în care aceste întrebări privesc Directiva 2006/54, ele ar trebui, așadar, să fie declarate inadmisibile.

30 Pe de altă parte, guvernul spaniol concluzionează în mod implicit în sensul inadmisibilității întrebărilor menționate și în măsura în care privesc Directiva 79/7. Astfel, potrivit guvernului spaniol, această directivă nu ar impune statelor membre să instituie o protecție împotriva unui risc particular, precum cel de șomaj, ceea ce ar însemna că o cerere de contribuție în temeiul acestui risc, pentru dobândirea dreptului la prestațiile corespunzătoare, precum cererea în discuție în litigiul principal, nu ar intra în domeniul de aplicare al directivei menționate.

31 În această privință, este suficient să se arate că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cazul în care nu rezultă în mod vădit că interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, obiecția întemeiată pe inaplicabilitatea acestei dispoziții în cauza principală nu are legătură cu admisibilitatea cererii de decizie preliminară, ci ține de fondul întrebărilor (Hotărârea din 28 octombrie 2021, Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, punctul 25 și jurisprudența citată).

32 În aceste condiții, având în vedere considerațiile expuse la punctele 26 și 27 din prezenta hotărâre, întrebările adresate sunt admisibile.

Cu privire la fond

33 Prin intermediul întrebărilor adresate, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 și articolul 5 litera (b) din Directiva 2006/54 trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții naționale care exclude prestațiile de șomaj dintre prestațiile de securitate socială acordate lucrătorilor casnici de un sistem legal de securitate socială.

34 În această privință, trebuie să se arate, cu titlu introductiv, că reiese din elementele dosarului depus la Curte, precum și din textul articolului 251 din LGSS că sistemul special pentru lucrătorii casnici este integrat în regimul general de securitate socială reglementat de LGSS și că acești angajați au dreptul la prestațiile de securitate socială potrivit modalităților și condițiilor stabilite în acest regim general. În ceea ce privește în special prestațiile de șomaj, decurge din articolul 264 alineatul 1 litera a) din LGSS că toți lucrătorii salariați care fac parte din regimul general menționat sunt, în principiu, acoperiți de protecția împotriva șomajului, cu condiția să prevadă să contribuie în acest scop.

35 Astfel, din moment ce, așa cum s-a arătat la punctul 26 din prezenta hotărâre, litigiul principal este legat de recunoașterea pentru lucrătorii casnici a protecției împotriva șomajului, de la care sunt excluși potrivit articolului 251 litera d) din LGSS, acest litigiu privește în esență întinderea domeniului de aplicare personal al prestațiilor de șomaj acordate de regimul legal de securitate socială spaniol.

36 Rezultă, pe de o parte, că prestațiile de șomaj în discuție în litigiul principal fac parte din domeniul de aplicare al Directivei 79/7 și, prin urmare, că ea este aplicabilă acestei cauze. Astfel, aceste prestații fac parte dintr-un regim legal de protecție împotriva unuia dintre riscurile enumerate la articolul 3 alineatul (1) litera (a) din această directivă, și anume riscul de șomaj, și sunt legate în mod direct și efectiv de protecția împotriva acestui risc [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 octombrie 2021, INSS (Pensie de urmaș întemeiată pe concubinaj), C-244/20, nepublicată, EU:C:2021:854, punctul 43 și jurisprudența citată].

37 Aceasta implică, pe de altă parte, că Directiva 2006/54 nu este aplicabilă în cauza principală. Astfel, reiese din articolul 1 al doilea paragraf litera (c) din această directivă coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (f) din aceasta că directiva menționată nu se aplică regimurilor legale reglementate de Directiva 79/7 [Hotărârea din 12 decembrie 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Supliment la pensie pentru mame), C-450/18, EU:C:2019:1075, punctul 34].

38 Prin urmare, având în vedere considerațiile expuse la punctele 34-37 din prezenta hotărâre, pentru a se răspunde la întrebările adresate, trebuie în esență să se aprecieze dacă o dispoziție națională precum articolul 251 litera d) din LGSS este susceptibilă să conțină o discriminare pe criterii de sex în ceea ce privește domeniul de aplicare personal al regimului legal de securitate socială spaniol care asigură o protecție împotriva șomajului, în sensul articolului 4 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 79/7 coroborat cu al doilea considerent și cu articolul 3 alineatul (1) litera (a) a cincea liniuță din aceasta.

39 În această privință, trebuie să se constate de la început că o dispoziție națională precum cea în discuție în litigiul principal nu conține nicio discriminare directă pe criterii de sex, din moment ce se aplică fără distincție lucrătorilor de sex masculin și lucrătorilor de sex feminin afiliați la sistemul special pentru lucrătorii casnici.

40 În ceea ce privește problema dacă aceeași dispoziție națională conține o discriminare indirectă, trebuie amintit, în primul rând, că această noțiune trebuie înțeleasă, în contextul Directivei 79/7, în același mod ca și în contextul Directivei 2006/54 (Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 37 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 24). Or, reiese din articolul 2 alineatul (1) litera (b) din această ultimă directivă că constituie o discriminare indirectă pe criterii de sex situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar dezavantaja în

special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex, în afară de cazul în care această dispoziție, acest criteriu sau această practică este justificată în mod obiectiv de un scop legitim, iar mijloacele pentru a atinge acest scop sunt corespunzătoare și necesare.

41 Existența unui asemenea dezavantaj special ar putea fi stabilită printre altele dacă s-ar dovedi că dispoziția, criteriul sau practica menționată afectează în mod negativ o proporție mult mai mare a persoanelor de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex. Revine instanței naționale sarcina de a aprecia dacă această situație se regăsește în cauza principală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 38, și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 25).

42 În ipoteza în care instanța națională ar dispune de date statistice, Curtea a statuat că revine acesteia sarcina, pe de o parte, de a lua în considerare ansamblul lucrătorilor cărora li se aplică reglementarea națională din care decurge diferența de tratament și, pe de altă parte, de a compara proporțiile respective de lucrători care sunt și care nu sunt afectați de pretinsa diferență de tratament în cadrul forței de muncă feminine care intră în domeniul de aplicare al acestei reglementări cu aceleași proporții în cadrul forței de muncă masculine care intră în același domeniu de aplicare [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensii ocupaționale ale personalului de conducere), C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 52 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 26].

43 În această privință, este de competența instanței naționale să aprecieze în ce măsură datele statistice prezentate în fața sa sunt fiabile și dacă acestea pot fi luate în considerare, cu alte cuvinte dacă, mai ales, acestea nu reprezintă expresia unor fenomene pur fortuite sau conjuncturale și dacă sunt suficient de semnificative [Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensii ocupaționale ale personalului de conducere), C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 51 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 27].

44 În speță, după cum a considerat domnul avocat general la punctul 58 din concluzii, trebuie luate în considerare nu numai persoanele afiliate la sistemul special pentru lucrătorii casnici, ci și ansamblul lucrătorilor supuși sistemului general de securitate socială spaniol, în cadrul căruia sunt integrate aceste persoanele afiliate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 28). Astfel, după cum s-a arătat deja la punctul 35 din prezenta hotărâre, dispoziția națională în discuție în litigiul principal contribuie la determinarea domeniului de aplicare personal al prestațiilor de șomaj acordate de acest regim general.

45 Or, trebuie să se constate că reiese din datele statistice prezentate în observațiile orale ale TGSS că, pe de o parte, la data de 31 mai 2021, numărul lucrătorilor salariați supuși regimului general menționat era de 15 872 720, din care 7 770 798 femei (48,96 % din salariați) și 8 101 899 bărbați (51,04 % din salariați). Pe de altă parte, la aceeași dată, grupul de salariați afiliați la sistemul special al lucrătorilor casnici număra 384 175 de lucrători, din care 366 991 femei (95,53 % din afiliații la acest sistem special, și anume 4,72 % din femeile salariate) și 17 171 bărbați (4,47 % din afiliații la sistemul special menționat, și anume 0,21 % din bărbații salariați).

46 Astfel, ar rezulta din aceste date statistice că proporția lucrătorilor salariați de sex feminin supuși regimului general de securitate socială spaniol care sunt afectați de diferența de tratament care decurge din dispoziția națională în discuție în litigiul principal este semnificativ mai mare decât cea a salariaților de sex masculin.

47 În consecință, dacă, la finalul aprecierii pe care trebuie să o desfășoare, în sensul jurisprudenței amintite la punctele 42 și 43 din prezenta hotărâre, instanța de trimitere ar ajunge la concluzia că datele statistice menționate sunt fiabile, reprezentative și semnificative, ar fi necesar să considere că articolul 251 litera d) din LGSS dezavantajează în mod deosebit lucrătorii de sex feminin în raport cu lucrătorii de sex masculin.

48 Ar rezulta că această dispoziție națională ar conține o discriminare indirectă pe criterii de sex contrară articolului 4 alineatul (1) din Directiva 79/7, cu excepția cazului în care ar fi justificată de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe criterii de sex. Aceasta este situația în cazul în care dispoziția respectivă răspunde unui obiectiv legitim de politică socială, este aptă să atingă acest obiectiv și este necesară în acest scop, fiind de la sine înțeles că nu poate fi considerată ca fiind de natură să garanteze obiectivul invocat decât dacă răspunde cu adevărat preocupării privind atingerea acestuia și este pusă în aplicare în mod coerent și sistematic (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, punctele 70 și 71, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctele 31 și 32, precum și jurisprudența citată).

49 Pretinsa lipsă de comparabilitate a situației lucrătorilor casnici cu cea a celorlalți lucrători salariați afiliați la regimul general de securitate socială spaniol, invocată de guvernul spaniol pentru a susține absența unei asemenea discriminări indirecte, este lipsită de relevanță în această privință.

50 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 47 din concluzii, spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 26 iunie 2018, MB (Schimbare de sex și pensie pentru limită de vârstă) (C-451/16, EU:C:2018:492), evocată de acest guvern, dispoziția națională în discuție în litigiul principal nu constituie o discriminare directă pe criterii de sex care ar putea fi pusă în discuție de pretinsa lipsă de comparabilitate a situației lucrătorilor casnici cu cea a celorlalți lucrători salariați.

51 În ceea ce privește, în al doilea rând, existența unui factor obiectiv de justificare în sensul jurisprudenței amintite la punctul 48 din prezenta hotărâre, trebuie subliniat că, deși în final revine instanței naționale, care este singura competentă să aprecieze faptele și să interpreteze legislația națională, sarcina de a stabili dacă și în ce măsură dispoziția națională în discuție în litigiul principal este justificată de un astfel de factor obiectiv, Curtea, învestită în cadrul unei trimiteri preliminare cu atribuția de a furniza acesteia răspunsuri utile, este competentă să dea indicații, întemeiate pe dosarul cauzei principale, precum și pe observațiile scrise și orale care i-au fost prezentate, de natură a permite instanței naționale să se pronunțe [Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 72 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 24 septembrie 2020, YS (Pensii ocupaționale ale personalului de conducere, C-223/19, EU:C:2020:753, punctul 58, precum și jurisprudența citată].

52 În acest context, Curtea a statuat în mod repetat că, deși, la alegerea măsurilor care pot îndeplini obiectivele politicii lor sociale și de ocupare a forței de muncă, statele membre dispun de o largă marjă de apreciere (Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 73 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2021, INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punctul 33), revine totuși statului membru vizat, în calitatea sa de autor al normei prezumate discriminatorii, sarcina de a arăta că această normă îndeplinește condițiile enunțate la punctul 48 din prezenta hotărâre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 74, și Hotărârea din 17 iulie 2014, Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, punctul 55).

53 În speță, guvernul spaniol și TGSS susțin, în observațiile lor scrise și orale, că decizia de politică legislativă de a-i exclude de la protecția împotriva șomajului pe lucrătorii casnici este legată de specificitățile acestui sector profesional. Astfel, pe de o parte, domeniul de lucru al lucrătorilor casnici ar prezenta rate de ocupare ridicate, un nivel scăzut de calificare și, în consecință, de remunerație și un procentaj substanțial de lucrători neafiliați la sistemul de securitate socială. Pe de altă parte, raportul de muncă al acestor angajați s-ar caracteriza prin natura neprofesională a angajatorului lor, care ar fi un cap de familie ce nu obține profit din munca salariată a angajaților menționați, și prin faptul că acest raport s-ar desfășura în căminul familial, ceea ce ar face dificilă atât verificarea condițiilor de acces la prestațiile de șomaj, cât și controalele, din cauza inviolabilității domiciliului.

54 În acest context, creșterea cheltuielilor și a costurilor salariale care rezultă din majorarea contribuțiilor pentru acoperirea riscului de șomaj s-ar putea traduce, potrivit acestor persoane interesate, printr-o scădere a nivelurilor de ocupare a forței de muncă în acest domeniu, sub forma unei reduceri a noilor angajări și sub forma încetării unor contracte de muncă, precum și prin situații de muncă ilegală și de fraudă socială și ar fi astfel susceptibilă să determine o reducere a protecției lucrătorilor casnici. Dispoziția națională în discuție în litigiul principal ar viza, prin urmare, protecția nivelurilor de ocupare a forței de muncă și combaterea muncii ilegale și a fraudei sociale, în scopul protecției sociale a lucrătorilor.

55 Guvernul spaniol adaugă că această dispoziție națională este proporțională pentru realizarea obiectivelor legitime de politică socială pe care le urmărește. Astfel, pe de o parte, numai cu excepția prestațiilor de șomaj, lucrătorii casnici ar beneficia, în principiu, de toate prestațiile acordate de regimul general de securitate socială spaniol, în pofida unei contribuții mai mici la finanțarea acestui regim datorate unor rate de contribuție reduse. În plus, excluderea de la protecția împotriva șomajului ar privi un risc care nu ar fi generalizat în acest grup de lucrători.

56 Pe de altă parte, excluderea prestațiilor de șomaj dintre cele acordate de sistemul special pentru lucrătorii casnici nu ar determina o lipsă totală de protecție față de riscul de șomaj, întrucât a fost prevăzută în favoarea acestor angajați o indemnizație excepțională și temporară pentru lipsa de activitate, din cauza încetării sau a reducerii activității lor în contextul crizei sanitare legate de pandemia de Covid-19.

57 În această privință, referitor, în primul rând, la obiectivele urmărite de dispoziția națională în discuție în litigiul principal, trebuie să se arate că finalitățile legate, pe de o parte, de protecția nivelurilor de ocupare a forței de muncă și de promovarea angajării în muncă și, pe de altă parte, de combaterea muncii ilegale și a fraudei sociale, în scopul protecției sociale a lucrătorilor, constituie obiective generale ale Uniunii, astfel cum rezultă din articolul 3 alineatul (3) TUE și din articolul 9 TFUE.

58 În plus, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 67 din concluzii, aceste finalități au fost recunoscute de Curte ca fiind un obiectiv legitim de politică socială (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 octombrie 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punctele 64-66, și Hotărârea din 2 aprilie 2020, Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, punctele 36 și 37, precum și jurisprudența citată) și, respectiv, un motiv imperativ de interes general susceptibil să justifice o restricție privind exercitarea libertăților fundamentale recunoscute de tratat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 aprilie 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, punctul 28, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 13 noiembrie 2018, Čepelnik, C-33/17, EU:C:2018:896, punctul 44, precum și jurisprudența citată).

59 Pe de altă parte, Curtea a statuat deja că finalitățile menționate puteau justifica o diferență de tratament care afecta net mai multe femei decât bărbați în privința accesului la un sistem legal de asigurări de șomaj (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 decembrie 1995, Megner și Scheffel, C-444/93, EU:C:1995:442, punctele 27, 28 și 32).

60 În aceste condiții, trebuie să se considere că obiectivele urmărite la articolul 251 litera d) din LGSS sunt, în principiu, obiective legitime de politică socială, susceptibile să justifice discriminarea indirectă pe criterii de sex pe care conține-o această dispoziție națională.

61 În ceea ce privește, în al doilea rând, aptitudinea dispoziției naționale menționate de realizare a acestor obiective și în special problema dacă ea este pusă în aplicare în mod coerent și sistematic, trebuie să se arate, pe de o parte, că faptul de a proteja lucrătorii prin intermediul unor regimuri de securitate socială va determina prin natura sa o creștere a costurilor asociate acestui factor de producție, care poate, în funcție de împrejurările care caracterizează piața muncii, să afecteze nivelul de ocupare a forței de muncă în orice sector al acestei piețe, și, pe de altă parte, că însăși existența unor asemenea regimuri presupune riscul, independent de sectorul vizat, ca protecția pe care o oferă să fie invocată în mod fraudulos.

62 Prin urmare, pentru ca dispoziția națională în discuție în litigiul principal să poată fi considerată ca fiind pusă în aplicare în mod coerent și sistematic în raport cu obiectivele evocate la punctul 57 din prezenta hotărâre, trebuie dovedit că acea categorie de lucrători pe care ea îi exclude de la protecția împotriva șomajului se distinge în mod relevant de alte categorii de lucrători care nu sunt excluse de la aceasta.

63 În această privință, decurge din observațiile TGSS și ale guvernului spaniol că alte categorii de lucrători al căror raport de muncă se desfășoară la domiciliu pentru angajatori neprofesionali sau al căror domeniu de lucru prezintă aceleași specificități în termeni de rată a ocupării, de calificare și de remunerație ca și cel al lucrătorilor casnici, precum grădinarii și șoferii particulari sau lucrătorii agricoli și lucrătorii angajați de întreprinderi de curățenie, sunt toate acoperite de protecția împotriva șomajului, și aceasta în pofida cotelor de contribuție adesea inferioare celor aplicabile lucrătorilor casnici.

64 Astfel, alegerea legislativă de excludere a lucrătorilor casnici de la prestațiile de șomaj acordate de regimul general de securitate socială spaniol nu apare ca fiind pusă în aplicare în mod coerent și sistematic în raport cu alte categorii de lucrători care beneficiază de aceleași prestații prezentând în același timp caracteristici și condiții de muncă analoge cu cele ale lucrătorilor casnici, evocate la punctul 53 din prezenta hotărâre, și, prin urmare, riscuri analoge în termeni de reducere a nivelurilor de încadrare în muncă, de fraudă socială și de recurgere la munca ilegală.

65 În plus, trebuie subliniată circumstanța, necontestată între părțile din litigiul principal, că afilierea la sistemul special pentru lucrătorii casnici deschide în principiu dreptul la toate prestațiile acordate de regimul general de securitate socială spaniol, în afara celor de șomaj. În special, reiese din observațiile guvernului spaniol că acest sistem acoperă printre altele riscurile legate de accidentele de muncă și de bolile profesionale.

66 Or, în măsura în care aceste alte prestații apar ca prezentând aceleași riscuri de fraudă socială ca și cele de șomaj, împrejurarea menționată pare susceptibilă de a ridică și problema coerenței interne a dispoziției naționale în discuție în litigiul principal în raport cu aceste alte prestații menționate.

În acest context, va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica incidența asupra coerenței acestei dispoziții naționale a creșterii progresive a cotelor de contribuție aplicabile lucrătorilor casnici, menționată de guvernul spaniol în observațiile sale scrise.

67 În aceste condiții, după cum a arătat și domnul avocat general la punctul 99 din concluzii, trebuie să se considere că elementele furnizate de guvernul spaniol și de TGSS nu dovedesc că mijloacele alese de statul membru vizat sunt apte să atingă obiectivele legitime de politică socială urmărite, ceea ce este însă de competența instanței de trimitere să aprecieze.

68 Pe de altă parte, este important, în al treilea rând, să se arate și că, în ipoteza în care instanța de trimitere ar trebui totuși să constate că dispoziția națională în discuție în litigiul principal răspunde unor obiective legitime de politică socială și că este aptă să realizeze aceste obiective, îi va reveni și sarcina de a verifica dacă această dispoziție nu depășește ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor menționate.

69 În acest context, reiese din decizia de trimitere, precum și din observațiile orale ale lui CJ că excluderea de la protecția împotriva șomajului ar presupune imposibilitatea ca lucrătorii casnici să obțină alte prestații de securitate socială la care acești angajați ar avea dreptul, a căror acordare ar fi condiționată de stingerea dreptului la prestațiile de șomaj, precum indemnizațiile pentru incapacitate permanentă sau ajutoarele sociale pentru persoanele fără loc de muncă.

70 Din moment ce această excludere ar determina o mai mare lipsă de protecție socială a lucrătorilor casnici care s-ar traduce printr-o situație de dificultate socială, dispoziția națională în discuție în litigiul principal nu apare ca fiind necesară pentru atingerea obiectivelor menționate, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere a pretinselor consecințe ale acestei excluderi asupra acordării altor prestații sociale.

71 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7 trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții naționale care exclude prestațiile de șomaj dintre prestațiile de securitate socială acordate lucrătorilor casnici de un sistem legal de securitate socială, din moment ce această dispoziție dezavantajează în mod special lucrătorii de sex feminin în raport cu lucrătorii de sex masculin și nu este justificată de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe criterii de sex.

Cu privire la cheltuielile de judecată

72 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții naționale care exclude prestațiile de șomaj dintre prestațiile de securitate socială acordate lucrătorilor casnici de un sistem legal de securitate socială, din moment ce această dispoziție dezavantajează în mod special lucrătorii de sex feminin în raport cu lucrătorii de sex

masculin și nu este justificată de factori obiectivi și străini de orice discriminare pe criterii de sex.

Semnături